
Punts forts de la teoria de J.L.Espejo sobre Colom

Autor:

Data de publicació: 19-06-2024

Ja fa tres mesos que ha sortit a la llum el meu llibre Colón, la seva veritable identitat al descobert.

Com era previsible, molts estudiosos i interessats en el tema l'han desdenyat a partir de prejudicis, sense ni tan sols fer-li una ullada. A tots ells va dirigit aquest article. Hi vaig exposar alguns "punts forts" de la meva teoria, els quals no són realment els més importants, però poden apuntar que aquesta té bases sòlides. Per això, vaig destacar alguns passatges de l'obra, citant-los oportunament; i vaig citar així mateix les fonts en què em baso per arribar a aquestes conclusions.

Els punts forts de la meva teoria sobre Colón

Creat en Dimecres, 19 Juny 2024 11:01 | Escrit per José Luis Espejo | | Imprimir | | Email | Visites: 13

Ja fa tres mesos que ha sortit a la llum el meu llibre Colón, su verdadera identidad al descubierto.

Com era previsible, molts estudiosos i interessats en el tema l'han desdenyat a partir de prejudicis, sense ni tan sols fer-li una ullada. A tots ells va dirigit aquest article. Hi vaig exposar alguns "punts forts" de la meva teoria, els quals no són realment els més importants, però poden apuntar que aquesta té bases sòlides. Per això, vaig destacar alguns passatges de l'obra, citant-los oportunament; i vaig citar així mateix les fonts en què em baso per arribar a aquestes conclusions.

1. La veritable identitat de Cristóbal Colón

Francisco José Morales Roca revela el nom de Cristóbal Colón en el seu apunt sobre Francisco Juan de Colom i de Bertran (Colón, la seva veritable identitat al descobert, pàgina 31).

"Canonge de Barcelona. Arcedià del Vallès (1460-1472) [...]. Va tenir relacions amb Maria de la Cavalleria, neboda d' Antonio de la Cavallería, presbíter de Girona, i de Bernardo de la Cavallería, Abad de Sant Pere de Galligans, de qui va tenir un fill, Juan Cristóbal de Colom, donzell de Barcelona, domèstic del Rei Don Pere IV de Portugal, Condestable de Portugal i Gran Maestre de l' Orde d' Avís, durant el seu govern intrus, havent prestat serveis com a corsari al Rei Don Renato I d'Anjou. Igualment durant el seu govern intrus".

Font: Prelats, abats mitrats, dignitats capitulars i cavallers de les ordres militars habilitats pel braç eclesiàstic a les Corts del Principat de Catalunya. Dinasties de Trastàmara i d' Àustria. Segles xv i xvi (1410-599).Hidalguía, 1999. Tom I, pàgina 156.

En els seus apunts Francisco José Morales Roca aporta dades concretes que relacionen aquest Juan Cristóbal Colón amb el Cristóbal Colón històric, com les seves dates de naixement i mort (1436 i 1506, respectivament) i el seu servei a René de Anjou. En una línia a part (posteriorment ratllada) escriu "Descobridor d'Amèrica". L'esmentat investigador va negar en públic la menor connexió entre aquest personatge i el Colón històric.

Fernando Colón, en la seva Història de l'Almirante (capítol I), sembla apuntar de forma encriptada el veritable nom del seu pare: Juan Cristóbal Colón (Colón, la seva veritable identitat al descobert, pàgina 126):

"Al comú cognom o sobrenom dels seus majors, direm que veritablement va ser Colombo, o Palomo, quan va portar la gràcia de l'Esperit Sant a aquell Nou Món que ell va descobrir, mostrant segons que en baptisme de Sant Joan Baptista l'Esperit Sant en figura de colom va mostrar que era el fill estimat de Déu, que allà no es coneixia [...] i després, si volem reduir el seu nom a la pronunciació llatina, que és Christophorus Colonus, direm que així com es diu que Sant Cristòfol va tenir aquell nom perquè passava a Crist per la profunditat de les aigües amb tant perill, per la qual cosa va ser anomenat Cristóbal, i així com portava i portava a les gents, les quals una altra persona no fos prou per passar-los, així l'Almirante, que va ser Cristóbal Colón, demanant a Crist la seva ajuda [...] va passar ell i els seus ministres, perquè fossin aquelles gents indians colons i moradors de l'Església triomfant dels cels".

Juan Bautista, Cristóbal i Colonus. Si agreguem els dos noms i el cognom, obtindrem la veritable identitat de l'Almirante: Joan Cristòfor Colom.

Fernando Colón, en la seva Història de l'Almirante (capítol I) revela així mateix l'escut d'armes dels seus avantpassats: "I perquè sobre les aigües de l'Oceà també va portar [Colón] com el colom de Noé, oliva [...]".

Un colom volant sobre el mar amb la branca d'olivera al seu pic és l'escut dels Colom de Balears i de Catalunya (Colón, la seva veritable identitat al descobert, pàgina 68). Però així mateix la trobem a l'escut dels Casanova de Gravedona (Llombardia, Itàlia).

Fonts: a) Augusto Quartas: Cognoms Catalans. Heràldica de Catalunya. b) Spreti: Enciclopèdia Storico-Nobiliare Italiana. c) García Carraffa, A i A. d) Fernando Colón: Història de l' Almirante.

Hi ha una evidència clara de la identitat Cristóbal Colón-Joan Cristòfor Colom: la tonsura d'aquest darrer el 19 de juny de l'any 1451, segons veiem en un apunt guardat al Museu Diocesà de Girona (Colón, la seva veritable identitat al descobert, pàgina 526):

"També en aquest dia 19 de juny de l' any esmentat, el Reverendo en Cristo Padre Bernat, bisbe de Girona, en el quart del parament major del seu palau episcopal, personalment constituït, tonsurà un escolar, escrit sota:

Joan Colom, oriünd de la diòcesi de Girona, amb dispensa pel seu defecte de naixement que pateix per raó d'haver estat engendrat de presbíter i serva [segons una altra interpretació, 'soltera'].

Són testimonis: Honorable Joan Margarit, cavaller domiciliat a la parròquia de Sant Gregori i el discret Antoni Cavallaria, presbíter, i Gaspar Rovirola, escrivà, habitants de Girona".

Font: Joan Villar Torrent (Museu Diocesà de Girona). Francesc Albardaner el va publicar a la revista Presència (Girona, 23-29 de juny de 1991).

Els seus estudis eclesiàstics explicarien el seu bon coneixement del llatí, així com el seu saber expert de la Bíblia, com demostra en els seus escrits, entre ells en el seu Llibre de les Profecies. Pel que es refereix a les lletres llatines, a la pàgina 201 de Colón, la seva veritable identitat al descobert, exposo el següent:

"Recordem el dit per Les Cases: 'Va estudiar a Pavia els primers rudiments de les lletres, majorment la gramàtica, i va quedar ben expert en la llengua llatina, i desto el lloa aquesta Història portuguesa, dient que era eloqüent i bon llatí'. I per Francisco López de Gomara en Història General de les Índies: 'Volen també d'altres, perquè tot ho diguem, que Cristóbal Colón fos bon llatí i cosmògraf'. Les proves del seu coneixement fluid del llatí són molt abundants. Per exemple, ja hem vist que 'va anotar, entenent bé el sentit del llatí renaixentista, l'obra Història rerum del Papa Pío II' (vegeu més amunt). D' altra banda, són nombroses les seves cites, en la relació del tercer viatge, d' autors llatins no traduïts a la fi del segle xv: San Ambrosio, San Isidoro, Beda, Scoto, etc. I si això no fos suficient per certificar el seu coneixement del llatí, hem d'esmentar les seves apostilles llatines, en obres com l'Imago Mundi de Pierre d'Ailly, o la Història Rerum d'Eneas Silvio Piccolomini".

En un altre punt m'ocupo del seu coneixement de l'hebreu, tant de la llengua com del calendari.

2. El veritable cognom de Colón

El veritable cognom de Cristóbal Colón no era Colombo, sinó Colón. I això per una raó plausible: la castellanització de Colombo és Colombo; la de Colom és Colón, com exposo a Colón, la seva veritable identitat al descobert (pàgina 123):

"Segons Caius Parellada a Castella és normal convertir les 'm' en 'n'. Així el Joaquim català passa a ser Joaquín, l'Adam català és Adán, el Guillem català és Guillén, etc. De la mateixa manera succeiria amb Colom, que passa a ser Colón. Això no obstant, i reconeixent que existeix unallàstica fonètica que transforma les 'm' catalanes en 'n' castellanes, no es pot dir el mateix de Colombo: en castellà, Colombo seria igualment Colombo, i si s'hagués traduït, adoptaria l'expressió 'Palomo'. En definitiva, tant Colón com Colomo tenen lògica si deriven del català Colom, però no si provenen de l'italià Colombo. Així doncs, el cognom original de Colón seria Colom (que donaria lloc a la castellanització 'Colomo', i posteriorment a 'Colón')".

A la Cort castellana a Colón se'l va anomenar indistintament Colomo, Colom i Colón. Hi ha nombrosos documents que el seu cognom real era Colom. Heus aquí uns quants:

Esquerra, Codice Diplomatico Colombo-Americano. Dreta, escut de Colón segons Gonzalo Fernández de Oviedo. Nótese "Colom".

A Colón, la seva veritable identitat al descobert (pàgina 125) escric el següent:

"Però és en tres cartes reals on resulta més evident que el cognom familiar de Colón era realment Colom. Les trobarem al Codice Diplomatico Colombo-Americano. En la primera (document XXXI, pàgina 206), datada el 30 de març de 1493 (és a dir, quan Colón estava de camí cap a Barcelona, per reunir-se amb els reis, després de la finalització del seu primer viatge a les Índies), els sobirans l'anomenen 'Don Cristoval Colom, el nostre Almirante del mar oceà'. En una altra carta, del 24 de maig de 1493 (document XXXVI, pàgina 220) llegim: 'A vos Don Cristoval Colom el nostre Almirante de las nuestras yslas e tierra firma'. I en una darrera carta, del 14 d'abril de 1494 (document XXXIV, pàgina 210) els reis diuen: 'Don Cristoval Colom nostre Almirante del mar oceà i el nostre Vis Rei i de les iles [...]'. "

Però és en la seva carta a l'escrivà de ració, Luis de Santángel, on està exposat amb més claredat el seu veritable cognom. De forma estranya, Consuelo Varela (Cristóbal Colón. Textos i documents complets, pàgina 146) no inclou en l'esmentada carta a Santángel el colofó final, que resa: "Aquesta Carta enbio Colom a l'escriu de racion [...]". Aquí, com veiem, Colón apareix en la seva forma catalana: Colom.

Font: Fundació Lenox, New York Public Library.

3. La llengua materna de Colón, el català

A la carta a Santàngel, de l'any 1493, tenim un exemple clar que Colón emprava l'idioma català: el seu barbarisme "calavera" (volent dir "carabela"; és així com ho transcriu Consuelo Varela en el seu recull de textos colombins). "Calavera" és la forma en què s'expressava en català el bajel que en castellà rebia el nom de "carabela" (aquesta informació me la va donar l'investigador Manuel Capdevila):

Font: Fundació Lenox, New York Public Library.

No és l'únic cas. A Colón, la seva veritable identitat al descobert (pàgina 209) en presento alguns més:

"Les expressions catalanes de Colón són nombrosíssimes, i molt evidents. Així tenim, per exemple, l'"a tots arreo" (a tot arreu en català), amb el significat 'arreu', que escriu al Memorial per als Reis Catòlics de 1494; vegeu així mateix 'tot de cop' (tot de cop en català), que significa 'de sobte', en la relació del Tercer Viatge. O, finalment, al seu Llibre de les Profecies, 'després tornar-les a rever', equivalent al català tornar-les a reveure (tornar-les a veure)".

L'exemple més palmari de la catalanitat de Colón és l'apunt de Fernando Colón de l'esmentada carta del seu pare a l'escrivà de ració, Luis de Santángel (vegeu més amunt). A Colón, la seva veritable identitat al descobert (pàgina 396) escric el següent: "En el manuscrit amb índex 4743, a la pàgina 369 de l'Abecedarium B de la Biblioteca Colombina, trobem la següent anotació: 'Lletra enviada a l'escriba de racio [sic.], a 1493, en català, 4743'. La carta en si ha desaparegut. Només ens queda aquesta anotació de mà de Fernando Colón". Nòtese que "escrivà de ració" (escrivà de ració) està escrit en català, cosa que refrenda que aquesta carta va ser escrita originalment en aquesta mateixa llengua.

Font: Miquel Manubens, enviat per Manel Capdevila.

4. Així doncs, quina relació va tenir Colón amb els Colombos?

En els dos primers capítols de l'obra (fins a la pàgina 213) m'ocupo de demostrar que Colón no va tenir cap relació amb els Colombos. Que el seu nom, i el del seu germà Bartolomé, coincidís amb el de Cristoforo i Bartolomeo Colombo és una coincidència purament circumstancial. El de Giacomo Colombo no té per què ser coincident amb el de Diego Colón, ja que el Giacomo italià és equivalent als castellans Diego, Jaime, Jacobo, Santiago o Yago, tots ells molt comuns. Tampoc és una coincidència clara que el Giovanni Colombo tingués un equivalent, entre els Colón, anomenat Juan Antonio Colombo (Colón, o Casanova, com veurem més avall), entre altres coses perquè el germà d'aquest s'anomenava Andrea, i els germans de Giovanni Colombo s'anomenaven Tommaso, Matteo i Amighetto.

D'altra banda (Colón, la seva veritable identitat al descobert, pàgina 66), Giovanni Colombo es trobava, el febrer de 1500, exercint la seva tasca d'agent fiscal a Gènova (aquesta era la seva professió), mentre que Juan Antonio Colombo, només dos mesos després (a l'abril), era a Sevilla realitzant tasques d'aprovisionament de la flota d'Índies:

"Sembla ser que l'abril de l'any 1500, només dos mesos després que suposadament es trobés a Quinto (Gènova) per realitzar una tasca cadastral, a Juan Antonio Colombo el trobem a Espanya, preparant un 'flet de 50 francesos' a les Índies. Molt va haver de córrer per compatibilitzar ambdues activitats, si és que es tracta de la mateixa persona".

Com veurem al llibre, la relació dels Colón amb els francesos és antiga, i no poc rellevant.

Una prova a favor de la impossibilitat que els Colón fossin els Colombos la trobem al Testament de Cristóbal Colón, datat el 1498. S'hi diu:

"[...] i li succeeixi el parent més al·leguit a la persona que heretat el tenia, en el poder del qual va prescriure, sent home legítim que s'anomeni i s'hagi sempre cridat del seu pare o antecessors, anomenats dels de Colón".

A Colón, la seva veritable identitat al descobert (pàgina 30) exposo que si els Colón fossin en realitat els Colombo, a Cristóbal, i als seus fills Fernando i Diego, els hagués costat poc trobar la pista dels seus familiars: els "de Colón" (si aquests fossin realment els Colombo):

"El seu fill Fernando va fer diverses persones per la Ligúria per trobar la seva família. Segons Enrique Bayerri (pàgina 100) van tenir lloc els següents anys: el 1515 (gener), el 1529 (setembre), el 1530 (desembre) i el 1531 (gener). Com és ben sabut, la recerca de les seves arrels familiars va ser infructuosa. No obstant això, quan Colón portava almenys sis anys a Espanya, Diego, el seu germà (si és que és Giacomo Colombo), continuava cardant llana a Savona (consta que hi va residir fins almenys novembre de 1491). Així doncs, difícilment Fernando Colón hauria de realitzar molts esforços per trobar 'la casa dels Colón' a la Ligúria (si aquesta fos la dels Colombo). D'altra banda, en cas que Cristóbal Colón volgués mantenir una casa a Gènova, com s'apunta al Testament de 1498, per què no acudir a la seva suposada germana Bianchinetta Colombo, que va residir en aquesta ciutat fins a l'any 1516, en què va morir amb 52 anys d'edat?".

A la pàgina 88 entro més a fons en aquesta última qüestió:

"Bé és veritat que els Colombo van ser desposseïts de la seva casa in burgo Sancti Stephani, a Gènova, el 31 de març de 1492, però el seu veí Juan de Padavania va continuar vivint allà durant decennis. ¿Acaso Fernando o Diego, els seus fills, no podien haver seguit la pista de la seva tia a través del veí? Nòtese que Fernando Colón va visitar la ciutat el 1515, i no va trobar ni rastre dels seus avantpassats, 'els de Colón'. Si aquests haguessin estat els Colombo, ¿no els hauria localitzat?".

També s'ha argumentat que la prova de la seva filiació als Colombs és el seu contacte, visible en el seu testament de 1506, amb les famílies Spínola, Di Negro i Centurione:

"Als hereus de Luys Centurión Escoto, mercader genoves, trenta mil reals de Portugal [...] A aquests mateixos hereus i als hereus de Pablo de Negro genoves, cent ducats o el seu valor [...]. A Bautista Espindola o als seus hereus, si ell és mort, vint ducats. Aquest Bautista Espindola és gendre del sobre dit Luis Centurión, era fill de Micer Niculao Espindola [...]".

Segons els genovesistes, els deutes a aquests (i a Benito del Puerto) tenien relació amb els negocis de Domenico Colombo, pare de Cristóbal, i d'aquest últim, amb els esmentats individus; tot i que en el document Assereto de 1479 a Cristóbal se'l cita com a testimoni, i no se li reputa cap malversació en perjudici de Luis Centurión ni de Pablo de Negro. Al meu llibre apporto abundants proves per demostrar que aquestes evidències són més circumstancials que reals. Una d'elles, que el "càrrec de consciència" de Colón amb els Spínola, Di Negro i Centurión té a veure amb un succés del qual tindrà ocasió de parlar més avall: la batalla de Cap de Sant Vicenç, de l'any 1476, en la qual aquestes tres famílies van resultar perjudicades. A Colón, la seva veritable identitat al descobert (pàgina 165) escric el següent:

"El 1474 consta una expedició [a Quíós] de la nau Roxana de Godoffredo Spinola, i un ballener de Nicolò Spinola; en una altra expedició genovesa a Quíós, el 1475, trobem naus de Nicolò Spinola i de Paolo di Nero".

Aquestes naus genoveses, amb destinació a Quíós, eren pilotades per Nicolò Spínola i per Paolo di Nero, citats al testament de Colón de 1506. Transportaven almàciga amb destinació a Flandes i Anglaterra, on Luis Centurión Scoto (també citat en el testament de 1506) tenia sucursals de la seva companyia. La almàciga perduda en la batalla del Cap de Sant Vicenç de 1476, i les centenars de vides que també es van perdre, pesaven en la consciència de Cristóbal Colón, no unes sumes ridícules degudes pel seu pare, o per ell mateix, a Benito del Puerto, o als Centurione, Di Negro i Spínola (pàgina 170):

"Luis Centurión Scoto comerciava amb Bruixes i Londres, llocs on estaven destinades les set caixes de lledoner que es van perdre en la batalla del Cap de Sant Vicenç. Referent a això, vegeu el Capítol 3, on parlaré en extens dels vincles de Colón amb els Centurión, els Spinola, els Di Negro i els Pinelo, i de tots aquests entre si i amb Espanya".

És més, el responsable d'aquest comerç, impulsat per la Maona de Quíós i pel Banco di San Giorgio, era un Casanova: Jacobo Casanova. D'acord amb la meua teoria, aquest estaria connectat amb els Casanova de França, els de Llombardia, i els del regne d'Aragó. En concret, Jacobo Casanova podria ser en realitat un Bertran. D'això en parlaré en el següent punt.

Una cosa més. Sí que va existir una petita connexió entre els Colón i els Colombo. L'any 1496 els cosins de Cristoforo Colombo (Giannetto, Matteo i Amighetto) van enviar una carta als Colón, llavors residents a Sevilla, preguntant si eren els seus familiars, perquè Cristoforo, Bartolomeo i Giacomo havien desaparegut i no coneixien el seu parador:

A la pàgina 257 del Città di Genova es diu:

"No hi ha documents específics per poder certificar que l'expedició de Giannetto Colombo es va complir efectivament. Però en el ja citat Memorial del Pleyto es llegeix que entre els papers de Colón, que el 1565 es guardaven encara al monestir de les Coves a Sevilla, existia amb el n. 1178 de l'inventari 'una carta dels Colombo de Gènova' dirigida a l'Almirante, i així assenyalada: 'Carta de li Colombo per al primer almirall, data a Genova, l'any de mil i noranta-sis', el mateix any doncs de l'acord conclòs entre els tres cosins de Crist".

Aquesta carta, degudament filtrada (i oportunament perduda, de la mateixa manera que la carta en català de Cristóbal Colón a Luis de Santángel), va poder crear la llegenda del Colón genovés, fill de Domenico, que ja en temps de l'Almirante es va difondre, tant a Espanya com a les Índies, per a benefici dels interessos geoestratègics de Castella, que resultava afavorida pel fet que el navegant tingués origen lligur, no català.

5. Els Casanova, ¿els "de Colón"als quals es refereix Cristóbal Colón en el seu testament?

En temps de l'Almirante, els corsaris anomenats Casanova, que piratejaven i navegaven sota pavelló francès, eren coneguts com "els Colón", tal com afirma Jerónimo Zurita (Colón, la seva veritable identitat al descobert, pàgina 148):

"A un famós pirata, Guillermo Casanova Colón, l'anomenava Zurita simplement 'Colón'. Així escriu: 'Va arribar avís de Fuenterrabía que Colón —capità d'armada del rei de França— havia anat a la costa' (any 1476), o bé 'Y Colón, amb l'armada francesa, arribant a Bermeo va passar gran tempesta, i va perdre la nau capitana [...]' (any 1476). Zurita crida

Colón (Guillermo Casanova Colón) 'capità del rei de França', i l'associa a l'"armada francesa".

Una evidència d'això el trobem en una circular catalana, datada l'any 1473, en la qual es denomina l'esmentat Guillermo Casanova Colón amb el nom Colom (Colón, la seva veritable identitat al descobert, pàgina 149):

"Avís d'un cossari apellat Colom qui menave VII naus armades, en data del 3 d'octubre del 1473" (avís d'un corsari anomenat Colom, que portava VII naus armades, en data del 3 d'octubre del 1473).

Aquest avís diu així:

"Los Consols de la mar de la ciutat de Barchinona als molt honorables tots e sengles batles, jurats e prohoms de qualsevol viles, Castells e lochs de la costa de Lauant fins a Cadaquers inclusive [...]. Vostres saules certificam per letra del honorable en Luis Marti mercader de Valencia a XXVIII del passat hauré noua certa com per un correu rebut per los jurats de Valencia havien sabut, com un Cossari apellat Colom ab VII Naus armades es arribat a Lacant [Alicante]; son les Naus dues Naus de M botes cascuna Tres de DCC botes cascuna e Dos balaners qui voguen com a galeres qui han donat cassa a les galeres del Comte de Prades e les han cuydat metre a fons. Creuse lo dit cossari farà la volta de assí e així discorrerá tota la costa e totes les mars [...]"

Font: Francesc Carreras i Candi. "Colom i altres corsaris, atacant les costes catalanes (1473-1474)". Butlletí Excursionista de Catalunya, any XXXVII, juliol 1927. Número 386.

Al meu llibre sostinc que els Casanova de Gènova eren en realitat uns Bertran, com evidencia que l'escut dels primers és una "brisura" (una modificació efectuada per una branca col·lateral de la família) del dels segons, com podem veure en la següent imatge:

Esquerra, escut dels Bertran de Barcelona i els Beltrán d' Aragó. Dreta, escut dels Casanova de Gènova.

Aquesta connexió entre els Bertran catalans i els Casanova de Gènova, així com els de la Llombardia, vindria donada perquè a les propietats dels Bertran de Gelida cal trobar una casa de Casanova, tal com afirma el cronista de Gelida, Ramon Rovira (Colón, la seva veritable identitat al descobert, pàgina 484):

"Prop de Gelida hi va haver un mas anomenat 'La casa de Casanova', documentat ja el 1197, el qual era dels castlans dels senyors de Gelida (els Cervelló). Posteriorment trobem aquí el mas de Can Castany i la Ferreria. S'ubiquen a l'anomenat Puig de Casanova, segons afirma Ramon Rovira".

És també destacable que el "capostipite" (genearca) dels Casanova de Como (a la Llombardia) era anomenat Beltrame. I recordem (vegeu més amunt) que l'escut dels Casanova de Gravedona, a Como, inclou un colom volant amb una branca d'olivera al seu pic, emblema dels Colom de Mallorca i d'Arenys de Mar, que Fernando Colón descriu al capítol I de la seva Història de l'Almirante.

En la figura de baix podem observar que el Jacobo Casanova esmentat en els documents de la Maona de Quíos, resident de Gènova, podria ser Jacobo Bertran, esmentat en el testament de Ferrer Bertran (de 1444), resident a Gènova, tal com exposa la historiadora Claude Carrère en el seu llibre Barcelone, centre économique à l'époque des difficultés:

"Au milieu du XV siècle, les Bertran, juifs convertis déjà implantés à Majorque et à Valence, envoient l'un des leurs habiter Gênes [Génova]: il s'agit de Jacme, ex-citoyen de Valence, mais dont le fils Johan est citoyen de Barcelone, où résident également Leonard et Ferrer".

L'investigador Manuel Güell al·ludeix així mateix a l'important paper de Jaime Bertran a la colònia catalana de Gènova i Rodes (Colón, la seva veritable identitat al descobert, pàgina 482):

"¿Seria aquest Jacme, que es va traslladar a Gènova, el mateix 'Jacobo' esmentat en el testament de Ferrerius Bertran, datat el 1444? Sigui com sigui, Manuel Güell assegura que aquesta família 'intrusa' pertanyia a la 'important colònia permanent de mercaders catalans a l'illa de Rodes, on portaven una activitat mercantil pròpia i independent de la metròpolis, en estreta relació amb l'Hospital' [Sant Joan de Jerusalem] [...]"

Genealogia dels Bertran de Barcelona i de Gelida.

Un altre indicatiu, força convincent, del vincle entre els Casanova (de Como) i els de la Corona d'Aragó el trobem a la primera pàgina de les Memòries de Giacomo Casanova (el Libertino). Aquest diu així:

"Don Jacob Casanova, nascut a Saragossa, capital d' Aragó, fill natural del senyor Francisco, raptat del convent, l' any 1428, a la senyora Ana Palafox, l' endemà d' haver professat. Era secretari del rei senyor Alfonso; es va escapar amb ella a Roma, on, després d'un any de presó, el papa Martí III va rellevar Ana dels seus vots i sota la protecció del senyor Juan Casanova, mestre del sacre palau i oncle del senyor Jacobo, els va atorgar la benedicció nupcial. Tots els fills nascuts d' aquest matrimoni van morir de curta edat, a excepció del senyor Juan, qui el 1475 va casar amb la senyora Leonor Albini, de la qual va tenir un fill anomenat Marco Antonio. El 1481, havent donat mort el senyor Joan a un oficial del rei de Nàpols, va veure's obligat a abandonar Roma i va escapar a Como con su mujer y sus hijos, però volent provar fortuna va partir en viatge amb Cristóbal Colón i va morir l'any 1495. Marc Antoni va arribar a ser un bon poeta, a la manera de Marcial, i va ser secretari del cardenal Pompeyo Colonna. Veient-se obligat a sortir de Roma per la sàtira contra Julio de Médicis, que es llegeix entre les seves poesies, va tornar a Como, on es va casar amb Abondia Rezzonica".

Al llibre Colón, la seva veritable identitat al descobert es fa un seguiment exhaustiu dels Bertran i dels Casanova, tant els catalans, com els italians.

6. Però en concret, quina relació va tenir Colón amb els Bertran i els Casanova?

Aquest punt és crucial en la meua teoria. Vegeu la següent figura:

Arbre genealògic dels Colom, els Bertran, els Margarit, i altres famílies col·laterals.

Aquí podem observar la filiació de Joan Cristòfor Colom, fill de Francesc Colom i Bertran, amb els Bertran, i per tant, amb Pere Bertran Margarit, el "Pedro Margarite" de la segona expedició colombina. A Colón, la seva veritable identitat al descobert (pàgina 514) escric el següent:

"Joan Bertran, militar, en el seu testament (datat l'any 1499), tenia com a albacea i executor testamentari Guillem Joan Colom, oncle de Joan Cristòfor Colom (el nostre Colón). Això converteix en altament probable que aquest últim, que cap al 1451 habitava a Girona (com apunta el document de la seva tonsura), pogués conèixer personalment la família de Pere Margarit Bertran (nascut al voltant de l'any 1450 i que va residir a escassos quilòmetres, a Castell d'Empordà). La qual cosa, al seu torn, explicaria que el reclutés com a cap militar de la segona expedició a les Índies. Podem dir el mateix de Cristoforo Colombo?".

Font: Testament de Joan Bertran (1499). A dalt, al·lusió a Guillem Joan Colom, albirament del finat. A baix, al·lusió a Pere Bertran Margarit, fill de Joan Bertran (vegeu la genealogia, més amunt).

L'escut de Cristóbal Colón és ben conegut. No ho és tant, però, que aquest podria ser en realitat una "brisura" del dels Bertran de Barcelona. A Colón, la seva veritable identitat al descobert (pàgina 405) escric el següent:

"S'ha especulat molt sobre el possible origen d'aquest blasó, que segons l'opinió convencional és 'imaginari'. Tanmateix, si tenim en compte els vincles de Joan Cristòfor Colom amb els llinatges dels Bertran catalans i dels Casanova italians i francesos, aquesta interpretació és com a mínim precipitada. Vegeu el blasó dels Bertran de Barcelona. Aquest és, segons els germans García Carraffa: 'En campo de azur, una banda de oro, carregada de una cotiza de gules'. Nótese las similitudes con el escudo de Colón. Recordem: 'en camp d'or, banda atzur amb cap de gules'. Els colors són els mateixos, tot i que intercanviats, i el disseny s'assembla: a l'escut dels Bertran de Barcelona, el vermell és a la cotitza; en el de Colón, en el 'cap'; el blau, en el primer cas, en el fons, i en el segon, en la banda; el groc, en el primer cas, a la banda, i al segon, al fons. Així doncs, l'escut de Colón seria en realitat una 'brisura' del dels Bertran de Barcelona; que tot sigui dit, va donar una bona collita d'almiralls a la marina catalana (el que explicaria les

àncores del seu blasó)".

Esquerra, escut de Cristóbal Colón. Dreta, escut dels Bertran de Barcelona, segons l'armorial dels Garcia Carraffa.

7. És cert que Colón va tenir diversos almiralls en la seva família?

A Colón, la seva veritable identitat al descobert (pàgina 407) escric el següent:

"Des del meu punt de vista [...] Colón estava emparentat amb els Bertran de Gelida i de Barcelona, com així mateix ho estava amb els Casanova de Gènova, de Llombardia i de França. Això ho aproxima, una vegada més, a Joan Cristòfor Colom. Una evidència d'això la trobem al quarter de les cinc àncores d'or sobre camp atzur, que trobem en el seu escut de 1502 (Llibre dels Privilegis). Si, com suposa García de la Riega, aquestes àncores representen els almiralls que —segons Colón— ha tingut la família ('jo no sóc el primer almirall de la meua família'), aquí novament tenim un punt de coincidència fonamental entre les trajectòries de Cristóbal Colón i de Joan Cristòfor Colom, ja que aquest últim va tenir almenys quatre familiars que van ostentar el títol d'almirall, o vicealmirall".

Aquests serien els següents:

- 1) Guillermo Casanova Colón, vicealmirall del rei Lluís XI de França.
 - 2) Joan Colom i Bertran (1414-?), almirall.
 - 3) Antoni Bertran (Corts 1446, 1449, 1454 i 1460), baró de Gelida, conseller reial, vicealmirall de la Reial Armada del Principat de Catalunya.
 - 4) Jaume Bertran (Cortes, 1460), conseller reial, vicealmirall de la Reial Armada del Principat de Catalunya.
 - 5) Francesc Betran (-1417), Camarlengo Real i Almirante, segons Armand de Fluvià, en el seu Nobiliari General Català.
- I això, sense comptar el mateix Almirante de la Mar Océana (i Virrey de las Indias).

L'escut de Colón, tant el de 1493 com el de 1502, inclou cinc àncores, que representen cinc almiralls de la seva família.

Hi ha una circumstància molt reveladora de l'activitat marinera de la seva família. Vegeu la següent il·lustració:

Graffiti situat a la Casa del Senyor de Gelida, pertanyent a la família Bertran. Alfred Mauri: El castell de Gelida.

La inclinació marinera dels Colom és indicada per Fernando Colón en Història de l'Almirante (capítol II), que afirma:

"Dic que si bé ells [els avantpassats de Cristóbal Colón] van ser bons en virtut, havent estat per ocasió de les guerres i parcialitats i pobresa, no faig quina forma van viure i morar, encara que el dit Almirante digui en una carta que el seu tracte i el dels seus majors va ser sempre per mar".

Si els seus avantpassats van ser els Colom catalans, aquests tenien un vincle cert amb el mar. Enric Mitjana de les Doblas, com posteriorment faria Francisco José Morales Roca, considera que els Colom de Barcelona provenien de Gènova. A Colón, la seva veritable identitat al descobert (pàgina 468) escric el següent:

"Però sigui com sigui, no només Morales Roca, sinó també altres autors, han establert una relació certa entre Guillem Colom i la ciutat de Gènova. Enric Mitjana de les Doblas, en el seu article 'La casa dels Colom a Barcelona', ens diu que Guillem Colom es trobava a Alguer (Cerdeña) l'any 1390, i que va haver d'abandonar l'illa per una sublevació dels sards, instats pels genovesos. Llavors es va traslladar a Barcelona. El seu fill, Guillem Ramon Colom, anomenat Guillem el Jove, va ser canviador, o banquer, com el seu pare. El 1390 es trobava a Gènova, d'on va marcar en una nau de la seva propietat cap a Barcelona. Va arribar aquí el 12 de setembre".

És un fet que els Colom, així com els Bertran, tenien negocis, i fins i tot casa, a Gènova, així com a l'illa de Rodes. Claude Carrière (vegeu més amunt) el sosté, pel que fa als Bertran (en esmentar Jaime Bertran, resident a Gènova). Pel que fa als Colom, hi ha un document que ho confirma amb claredat (Colón, la seva veritable identitat al descobert, pàgina 475):

"Dispossem d'una prova documental que té la relació dels Colom amb Gènova i Rodes. Es tracta d'un acord entre Jaume Colom (avi de Joan Cristòfor Colom) i Pere Maries, 'mercaders, ciutadans de Barcelona', que constitueixen una societat, el 18 de desembre de 1425, la qual continua l'existent prèviament entre Guillem Colom (el pare de Jaume) i l'esmentat Pere Maries. La seva àrea d'actuació seria el Rosselló, la Provença, la Ligúria (Savona, Gènova), Sicília, Rodes, Cerdeña, Mallorca i València. Aquest acord es va renovar quatre anys després, el 1429, i aquí s'explicita el domicili dels Colom (a Banys Vells, prop de l'Església de Santa Maria del Mar). Aquest acord té lloc set anys abans del naixement de Joan Cristòfor Colom (el nostre Colón), el 1436".

Font: Arcadi i Sans, volum II (vegeu la bibliografia).

És més, en el meu llibre sostinc que l'Ordre de Rodes va oferir un suport incondicional al bàndol de la Generalitat durant la Revolució Catalana de 1462-1472, almenys durant el mandat del Condestable Pedro de Portugal, Mestre de la Orden de Avís. I recordem que, segons Francisco José Morales Roca (vegeu més amunt), Colón va servir a l'esmentat Condestable, Pedro de Portugal. Tot plegat explicaria les ensenyes desplegades als pals de la Santa Maria. Referent a això, a Colón, la seva veritable identitat al descobert (pàgina 475) afegim:

"Com veiem, els Colom tenien interessos, des d'antany, a Gènova i Rodes, el que podria explicar el naixement del fill de Francesc Colom (canonge) a l'esmentada ciutat de la Ligúria, i alhora el suport de l'Orde de Sant Joan de Jerusalem (amb seu a Rodes) al futur Almirante; primer durant el seu servei al condestable Pere de Portugal, durant la Revolució Catalana (1462-1472), i després —suposadament— en el finançament del primer viatge a les Índies, el 1492. Recordeu que anteriorment formuleu la hipòtesi que la creu vermella en el velamen de les naus del descobriment podria ser la Creu de Rodes, no la de l'Orde de Crist, i molt menys la dels Templaris".

Nao Santa María, amb les ensenyes de la "creu verda" (de l'Orde d'Avís) i la "creu vermella" (de l'Orde de l'Hospital, o de Rodes).

Comencem per la de l'Orde d'Avís, la "creu verda" que va desembarcar a l'illa de Guanahaní el 12 d'Octubre de 1492. A Colón, la seva veritable identitat al descobert (pàgina 238) exposo aquest passatge del Diari de Navegació de Cristóbal Colón (12 d'octubre de 1492):

"Va treure l'Almirante la bandera Reial i els capitans amb dues banderes de la Creu Verda, que portava l'Almirante en tots els navilis per senya, amb una F i una Y: damunt de cada lletra la seva corona, una d'un cap de la creu i una altra d'un altre".

A Colón, la seva veritable identitat al descobert (pàgina 261) escric:

"La creu verda és l'emblema de l'Orde cavalleresca d'Avís, de la qual el condestable Pedro de Portugal era mestre: 'Quan el seu pare va assolir la regència del país [...] es va preocupar seguidament per nomenar-lo [a Pedro de Portugal] mestre d'Avís, i a més, li va atorgar la dignitat de condestable' [Martínez Ferrando; vegeu en la bibliografia]. En temps de Colón, cap altra ordre, llevat de l'Ordre Militar i Hospitalària de Sant Llätzer, ostentava una creu verda. És previsible que el penó exhibit el 12 d'octubre de 1492 retí homenatge a la primera (a l'Orde d'Avís) perquè el Colón històric (Joan Cristòfor Colom) va estar al servei de Pedro de Portugal com a 'domèstic'; no se sap que fos cavaller de l'Orde de Sant Llätzer; entre altres motius, perquè no era lepís".

Pel que fa a la "creu vermella", aquesta seria la de l'Orde de Rodes, que com hem vist més amunt va finançar el govern del Condestable Pere de Portugal a la Revolució Catalana de 1462-1472, contra el pare de Fernando el Catòlic, Joan II, en un període comprès entre els anys 1464 i 1466. L'Ordre de Rodes podria haver finançat així mateix el primer viatge a les Índies de Cristóbal Colón, en el que li tocava a aquest. A Colón, la seva veritable identitat al descobert (pàgina 534) escric el següent:

"Hi d'afegir que, rellegint novament el llibre Prelados, Abades mitrados, etc., de Francisco José Morales Roca, he reparat en un detall que podria explicar per què l'Orde de Sant Joan de Jerusalem (de Rodes) va donar suport al 'rei intrus' Pedro de Portugal en el seu regnat de 1464-1466, a Catalunya, i podria haver finançat la primera expedició de

Colón a les Índies (en base a la presència de la creu vermella a la vela major de la Santa Maria). Segons Morales Roca, 'l'Església catalana va prendre partit contra el Rei Don Joan II d'Aragó i Navarra arran de l'empresonament del primogènit Don Carlos de Aragón' (vegeu més amunt). Doncs bé, entre els anys 1461 i 1503 els catalans Juan de Cardona, Conde de Cardona, i Jaime de la Guialtru (¿Geltrú?), Gran Prior de Catalunya, van ser lloctinents del Gran Mestre de l'Orde de Sant Joan, governadors de l'illa de Rodes, i defensors d'aquesta durant l'assetjament a què la van sotmetre els turcs el 1480. Així doncs, aquestes circumstàncies explicarien l'interès de l'Orde de Rodes en donar suport al àndol de la Generalitat durant la Guerra Civil Catalana de 1462-1472, i tal vegada a subvencionar la primera expedició de Colón a les Índies. La qual cosa no deixa de ser una suposició".

La vinculació dels Bertran, parents de Joan Cristòfor Colom (i per tant, de Cristóbal Colón), amb Rodes és evident en aquesta inscripció d'una creu de l'Orde de Rodes al castell de Gelida:

Font: José Fernández.

Bibliografia consultada

Bayerri Bertomeu, Enrique. Colón tal qual va ser. Porter Libros, Barcelona, 1961.

Carafí i Morera, Enric; Mauri i Martí, Alfred. El castell de Gelida. Generalitat de Catalunya, 1990.

Carrère, Claude. Barcelone, centre économique à l'époque des difficultés (1380-1462). Mouton&Co, Paris, 1967.

Casanova, Giacomo. Memòries de Jacobo Casanova de Seingalt. Editora dels Amics del Cercle del Bibliòfil, 1979.

Città di Genova. Cristoforo Colombo, Documenti e Prove della sua appartenenza a Genova. 1931.

- Cristoforo Colombo, Editione Spagnola-Francese. 1932.

Codice Diplomatico Colombo Americano, o sia, Raccolta di Documenti Originali e inediti, spettanti a Cristoforo Colombo alla scoperta et al Governo dell'America. Pubblicato per ordine degli III Decurioni della Città di Genova. Dalla Stamperia e Fonderia Ponthenier, 1823.

Colón, Cristóbal. Textos i documents complets. Relacions de viatges, cartes i memorials. Edició, pròleg i notes de Consuelo Varela. Alianza Editorial, Madrid, 1982.

Colón, Cristóbal. Els quatre viatges de l'Almirante i el seu testament. Espasa Calpe, Buenos Aires, 1946.

Colón, Hernando. Història de l'Almirante, Oceà Èxit, Institut Gallach, Barcelona, 1988.

Quartes, August. Cognoms Catalans. Heràldica de Catalunya. Paraninfo, Madrid, 1987.

Fernández de Oviedo, Gonzalo. Els viatges de Colón. Ediciones Atlas, Madrid, 1944.

Martínez Ferrando, J. Ernesto. Tragèdia de l'insigne condestable Don Pedro de Portugal. Consell Superior d'Investigacions Científiques. Institut Jerónimo Zurita. Madrid, 1942.

- Pere de Portugal, «rei dels catalans». Rafael Dalmau Editor. Barcelona, 1960.

Fluvià, Armand. Nobiliari General Català (volums 3 i 4). Institució Catalana de Genealogia i Heràldica, 2020.

García Carraffa, Alberto i Arturo. Diccionari Heràldic i Genealògic de Cognoms Espanyols i Americans. Impremta d'Antonio Marzo, 1927 (tom 25).

García Sanz, Arcadi; Madurell i Marimon, Josep Maria. Societats mercantils medievals a Barcelona. Fundació Noguera, 1986.

García Carraffa, A i A. El Solar Català, Valencià i Balear.

García de la Riega, Celso. Escut d' armes atorgat pels Reis Catòlics a Colón. Publicat a Internet.

Güell, Manel. Els Margarit de Castell d' Empordà. Fundació Noguera, 2011.

Mitjana de les Doblas, Enric. «La casa dels Colom a Barcelona». Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya, Novembre de 1931.

Morales Roca, Francisco José. Prelats, abats mitrats, dignitats capitulars i cavallers de les ordres militars habilitats pel braç eclesiàstic a les Corts del Principat de Catalunya. Dinasties de Trastàmara i d' Àustria, segles xv i xvi. Edicions Hidalguía, 1999.

Rovere, Antonella. «Documenti della Maona di Chio (sec. XIV-XVI)». Atti della Società Ligure di Storia Patria. Nuova Serie, vol. XIX. Feix. II.

Rovira i Tobella, Ramon. «Colom i Gelida» (i altres articles referents a la vila i castell de Gelida). Publicat a Internet.

Spreti, Vittorio. Enciclopèdia Storico-Nobiliare Italiana.

Zurita, Jerónimo. Anals de la Corona d' Aragó. Institució Fernando el Catòlic (CSIC), Saragossa, 1985.

Tornar

Últims articles:

Els punts forts de la meva teoria sobre Colón

La síndrome de Casandra

Crítica d'Andreu Marfull al llibre Colón, la seva veritable identitat al descobert, del 28 de març del 2024

Lustrosa, la meva ciutat

És tan bo ... Ser dolent

